

Gymnasieskolan

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om gymnasial lärlingsutbildning. Regeringen ska utreda om en breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning kan införas och vilka konsekvenser det skulle medföra.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till gällande bestämmelser, pågående utredningar och pågående arbeten. Motionerna tar upp bl.a. utvärdering av den kursbaserade gymnasieskolan, gymnasial yrkesutbildning, samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet och nya inriktningar på de nationella programmen.

I betänkandet finns sju reservationer (S, M, MP, C, V, L, KD). I en av reservationerna (S, MP, V) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Cirka 40 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2015/16. Av dessa bereds 23 motionsyrkanden förenklat eftersom de till sin huvudsakliga innebörd överensstämmer med motionsförslag som har behandlats tidigare under valperioden.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Vissa övergripande frågor om gymnasieskolan.....	7
Gymnasial yrkesutbildning m.m.....	9
Lärningsutbildning	13
Branschskolor.....	15
Nya inriktningar på de nationella programmen m.m.	16
Övriga frågor	18
Motioner som bereds förenklat.....	21
Reservationer	22
1. Utvärdering av den kursbaserade gymnasieskolan, punkt 2 (M)	22
2. En effektivisering av yrkesutbildningen, punkt 3 (C).....	22
3. Gymnasial yrkesutbildning m.m., punkt 4 (M).....	23
4. Gymnasial yrkesutbildning m.m., punkt 4 (C)	24
5. Samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet, punkt 5 (M)	24
6. Breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning, punkt 6 (S, MP, V).....	25
7. Branschskolor, punkt 7 (M, C, L, KD)	26
Särskilda yttranden	28
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (M).....	28
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (SD)	28
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (L).....	28
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (KD).....	28
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	30
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	30

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regionalt ansvar för gymnasieskolan

Riksdagen avslår motion

2015/16:746 av Rasmus Ling (MP) yrkande 1.

2. Utvärdering av den kursbaserade gymnasieskolan

Riksdagen avslår motion

2015/16:2733 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M).

Reservation 1 (M)

3. En effektivisering av yrkesutbildningen

Riksdagen avslår motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 20.

Reservation 2 (C)

4. Gymnasial yrkesutbildning m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 10,

2015/16:876 av Lars Eriksson och Teresa Carvalho (båda S),

2015/16:1361 av Ola Johansson (C),

2015/16:2211 av Isak From och Monica Haider (båda S) yrkande 3,

2015/16:2417 av Johan Andersson m.fl. (S) och

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 4.

Reservation 3 (M)

Reservation 4 (C)

5. Samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet

Riksdagen avslår motion

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 5 (M)

6. Breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska utreda om en breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning kan införas och vilka konsekvenser det skulle medföra och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 16 och

2015/16:2765 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD).

Reservation 6 (S, MP, V)

7. Branschskolor

Riksdagen avslår motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 21.

Reservation 7 (M, C, L, KD)

8. Nya inriktningar på de nationella programmen m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:607 av Jessika Roswall och Maria Malmer Stenergard (båda M) yrkande 1,

2015/16:924 av Rickard Nordin (C) yrkande 3 och

2015/16:2073 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 21.

9. Övriga frågor

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:479 av Lotta Finstorp m.fl. (M) och

2015/16:2221 av Emma Nohrén (MP).

10. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:133 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1–4,

2015/16:162 av Richard Jomshof m.fl. (SD),

2015/16:270 av Margareta B Kjellin (M),

2015/16:505 av Isak From och Jasenko Omanovic (båda S),

2015/16:526 av Robert Hannah (FP),

2015/16:598 av Johanna Haraldsson och Monica Haider (båda S),

2015/16:645 av Lars Eriksson m.fl. (S),

2015/16:697 av Lotta Finstorp (M),

2015/16:969 av Finn Bengtsson och Betty Malmberg (båda M),

2015/16:993 av Emilia Töyrä (S),

2015/16:1238 av Christian Holm Barenfeld (M),

2015/16:1239 av Christian Holm Barenfeld (M),

2015/16:1249 av Elisabeth Svantesson (M),

2015/16:1408 av Jasenko Omanovic m.fl. (S),

2015/16:1415 av Kerstin Nilsson (S),

2015/16:1419 av Fredrik Schulte m.fl. (M) yrkande 4,

2015/16:1610 av Sten Bergheden (M) yrkande 1,

2015/16:2051 av Roger Hedlund (SD),

2015/16:2167 av Emilia Töyrä m.fl. (S) yrkande 2 och

2015/16:3207 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 29.

Stockholm den 1 mars 2016

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Jabar Amin (MP), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Lena Emilsson (S) och Maria Stockhaus (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utbildningsutskottet behandlar i detta betänkande 42 motionsyrkanden som rör gymnasieskolan från den allmänna motionstiden 2015/16. En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilagan.

Motionerna tar upp bl.a. utvärdering av den kursbaserade gymnasieskolan, gymnasial yrkesutbildning, samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet, breddad och förstärkt lärlingsutbildning och nya inriktningar på de nationella programmen.

Folkpartiet liberalerna (FP) har under hösten 2015 bytt namn till Liberalerna (L).

Utskottets överväganden

Vissa övergripande frågor om gymnasieskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om regionalt ansvar för gymnasieskolan, utvärdering av kursgymnasiet och längden på gymnasieskolans yrkesutbildningar.

Jämför reservationerna 1 (M) och 2 (C).

Motionerna

Regionalt ansvar för gymnasieskolan

I motion 2015/16:746 av Rasmus Ling (MP) begärs att ansvaret för gymnasieskolan förs över från kommunerna till regionerna. Det vore enligt motionären önskvärt att ytterligare uppgifter tillförs den regionala nivån. Att lägga ansvaret för gymnasieskolan och vuxenutbildningen på regionerna vore ett sådant steg.

Den kursbaserade gymnasieskolan

Enligt kommittémotion 2015/16:2733 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) bör kursgymnasiet utvärderas. Dagens kursgymnasium har funnits sedan mitten på 1990-talet och efter en sådan lång tid finns det skäl att utvärdera kursgymnasiets svagheter och styrkor och hur det har påverkat elevernas kunskapsresultat.

En effektivisering av yrkesutbildningen

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 20 begärs att möjligheten att komprimera och effektivisera yrkesutbildningar på gymnasiet ses över så att yrkescertifikat kan nås efter fyra år i stället för fem år. För att leva upp till arbetsmarknadens krav på kompetent arbetskraft och ge eleverna den utbildning de har rätt till måste vissa yrkesprogram, såsom el- och byggprogrammet, bli mer effektiva och arbeta närmare framtida arbetsgivare.

Bakgrund och gällande rätt

Regionalt ansvar för gymnasieskolan

I 15 kap. 30 § skollagen (2010:800) berörs kommunens ansvar för en gymnasieskola med offentlig huvudman. Av lagrummet framgår att varje kommun ansvarar för att ungdomarna i kommunen erbjuds

gymnasieutbildning av god kvalitet. Kommunen kan erbjuda utbildning som den själv anordnar eller utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting enligt samverkansavtal med kommunen eller landstinget. Kommuner som har ingått ett samverkansavtal bildar ett samverkansområde för utbildningen. Vilka utbildningar som erbjuds och antalet platser på dessa ska så långt det är möjligt anpassas med hänsyn till ungdomarnas önskemål.

Ett landsting får enligt 15 kap. 31 § skollagen anordna utbildningar på sådana nationella program som avser naturbruk och omvårdnad. Efter överenskommelse med en kommun får landstinget anordna utbildning även på andra nationella program.

En kommitté (Indelningskommittén) ska föreslå en ny regional indelning som innebär ett väsentligt antal färre län (inklusive färre länsstyrelser) och landsting (dir. 2015:77). Kommittén ska inte föreslå några uppgiftsförändringar för länsstyrelserna eller landstingen. Däremot ska kommittén föreslå bl.a. hur ansvaret för den regionala utvecklingen (enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar) kan tilldelas landstingen i hela landet. Kommittén ska överlämna sitt förslag senast i augusti 2017.

Enligt uppgift från Utbildningsdepartementet finns det för närvarande inga planer på att utreda om ansvaret för gymnasieskolan bör föras över från kommunerna till regionerna.

Den kursbaserade gymnasieskolan

Enligt 15 kap. 22 § skollagen ska betyg sättas på varje avslutad kurs, efter genomfört gymnasiearbete och examensarbete, och i grundskolans ämnen i de fall undervisning i dessa får förekomma i gymnasieskolan.

Regeringen beslutade i mars 2015 om kommittédirektivet En attraktiv gymnasieutbildning för alla (dir. 2015:31). Gymnasieutredningen fick den 18 december 2015 ett tilläggsdirektiv med uppdrag att även analysera förutsättningarna för att införa ett system där betyg sätts för ett helt ämne, dvs. ämnesbetyg, i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (dir 2015:141). Utredaren ska analysera för- och nackdelar med ämnesbetyg jämfört med kursbetyg, utreda möjligheterna att införa ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och vilka eventuella konsekvenser detta skulle ha för tillträde till vidare utbildning och, med utgångspunkt i uppdraget i övrigt, överväga olika alternativ och lämna förslag som kan bidra till att reducera stress hos gymnasieskolans och gymnasiesärskolans elever. Uppdraget ska redovisas i sin helhet senast den 31 oktober 2016.

En effektivisering av yrkesutbildningen

De gymnasielinjer som tidigare hade varit tvååriga blev treåriga utbildningsprogram i början av 1990-talet (prop. 1990/91:85, bet. 1990/91:UbU16, rskr. 1990/91:356). Längden på gymnasieprogrammen behölls vid 2011 års gymnasiereform (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). Alla dagens 18 nationella program i den reformerade

gymnasieskolan är således treåriga (se 16 kap. 15 § skollagen [2010:800] och bilaga 2).

Efter avslutad gymnasial yrkesutbildning finns emellanåt möjlighet till lärlingsutbildning/praktik, vilket kan resultera i yrkescertifikat/yrkesbevis. De flesta LO-förbunden har avtal med sin motpart på arbetsgivarsidan om yrkesnämnder, dvs. samrådsorgan för yrkesfrågor, men det är få av dessa avtal som resulterar i en mer omfattande lärlingsutbildning. Den som fullbordat en yrkesutbildning på gymnasieskolan får tillgodoräkna sig ett visst antal timmar, varefter det kan återstå 2 till 2,5 års utbildningstid innan lärlingen räknas som fullärd (Utredningen om lärlingsprovanställning, SOU 2012:80 s. 124). Yrkesnämnder, såsom Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd, utfärdar yrkesbevis. Alla kollektivavtal förutsätter inte en prövning eller examination på slutet utan det räcker att ha avverkat antalet utbildningstimmar och i vissa fall också vissa bestämda kursmoment (SOU 2012:80 s. 125).

Utskottets ställningstagande

I samband med att riksdagen beslutade den nya skollagen 2010 uttalade utskottet att principerna för ansvarsfördelningen bl.a. mellan staten och skolhuvudmännen bör ligga fast (bet. 2009/10:UbU21 s. 44–45). Utskottet har under denna valperiod vidhållit uttalandet och konstaterat att detta är i linje med att kommunerna även i fortsättningen ska ha ansvaret för skolan (bet. 2014/15:UbU11 s. 44). Riksdagen bör enligt utskottet inte vidta någon åtgärd för att utreda om ansvaret för gymnasieskolan bör föras över från kommunerna till regionerna. Utskottet avstyrker därmed motion 2015/16:746 (MP).

Utskottet konstaterar att Gymnasieutredningen i ett tilläggsdirektiv har fått i uppdrag att analysera för- och nackdelar med ämnesbetyg jämfört med kursbetyg och att utreda möjligheterna att införa ämnesbetyg. Motion 2015/16:2733 (M) kan därmed anses tillgodosedd och avstyrks.

Utskottet delar inte bedömningen som görs i motion 2015/16:2399 (C) yrkande 20 om en effektivisering av yrkesutbildningen. Därmed avstyrker utskottet motionen.

Gymnasial yrkesutbildning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om att gymnasieskolans yrkesprogram är lika viktiga som de högskoleförberedande programmen, om att underlätta för kommunövergripande yrkes- och lärlingsprogram samt om att öka attraktionskraften hos de gymnasiala yrkesutbildningarna genom förbättrad information.

Jämför reservationerna 3 (M), 4 (C) och 5 (M).

Motionerna

Gymnasial yrkesutbildning

I kommittémotion 2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 4 framhålls gymnasial yrkesutbildning och att yrkesprogrammen är lika viktiga som de högskoleförberedande programmen. Dagens samhällsförändringar med en allt rörligare och global arbetsmarknad ställer höga krav på att både utbildningsväsendet och yrkeslivet anpassar sig till utvecklingen. Som i allt kvalitetsarbete krävs systematiskt arbete och att det förs en kontinuerlig dialog mellan skola och arbetsliv om de anpassningar som krävs.

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 10 begärs att kommunövergripande yrkes- och lärlingsprogram underlättas. Yrkesprogram är generellt dyra för kommunerna, varför det bör bli lättare att samverka kring yrkes- och lärlingsutbildningar och för att minska den ekonomiska belastningen för den enskilda kommunen.

Enligt motion 2015/16:1361 av Ola Johansson (C) bör attraktionskraften hos de gymnasiala yrkesutbildningarna ökas genom att förbättra informationen om möjligheten för elever att läsa ämnen som ger behörighet att söka högskola. Det finns en risk att viktiga teoretiska kunskaper prioriteras bort av eleverna vid gymnasievalet, vilket försvårar möjligheterna att senare i livet komma in på högskola, eller söka arbeten där exempelvis engelska är ett krav. Ett större ansvar bör ligga på skolorna och på studie- och yrkesvägledningen att informera och erbjuda möjligheten att läsa in högskolebehörighet.

Enligt motion 2015/16:876 av Lars Eriksson och Teresa Carvalho (båda S) bör yrkesprogrammen kopplade till byggbranschen utvecklas för att de ska bli mer attraktiva. Det är angeläget att se över hur yrkesprogrammen kan utvecklas, gärna tillsammans med branschen, för att tillgodose den kompetens som behövs för att Sverige ska klara ett ökat bostadsbyggande.

I motion 2015/16:2211 av Isak From och Monica Haider (båda S) yrkande 3 begärs att trätekniska utbildningar och träindustriutbildningar bl.a. i gymnasiet stärks. Att det totala antalet elever som söker till yrkesprogrammen är långt mindre än tidigare år är tydligt, liksom utvecklingen att färre program har blivit högskoleförberedande samtidigt som kraven har sänkts i yrkesutbildningarna.

I motion 2015/16:2417 av Johan Andersson m.fl. (S) poängteras vikten av yrkesutbildad personal inom storkök. Finns det utbildad personal på alla positioner i köket finns det även rutiner om hur måltiderna ska komponeras för de som behöver specialkost. Det handlar dels om att ta bort det som allergiker inte tål, dels om att maten ska vara näringsriktig och aptitlig.

Samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet

Enligt kommittémotion 2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5 bör de nationella och lokala programråden följas upp. De

nationella, och lokala, programråden som kopplats till den nya gymnasieskolan är en viktig garant för att utbildningarnas kvalitet och innehåll matchar dagens behov på arbetsmarknaden. Från vissa håll framförs att detta inte fungerar tillfredsställande.

Bakgrund och gällande rätt

Gymnasial yrkesutbildning och samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet

Av 15 kap. 3 § skollagen (2010:800) framgår att utbildningen i gymnasieskolan ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn. Utbildningen i gymnasieskolan består av nationella program som är yrkesprogram eller högskoleförberedande program, se 15 kap. 7 § skollagen.

Enligt 1 kap. 8 § gymnasieförordningen (2010:2039) ska det för yrkesprogrammen finnas ett eller flera lokala programråd för samverkan mellan skola och arbetsliv. Innan Skolverket meddelar föreskrifter om programfördjupning för yrkesprogram ska berörda nationella programråd höras, se 4 kap. 5 § gymnasieförordningen. Av 8 § förordningen (2011:555) med instruktion för Skolverket framgår att myndigheten ska ansvara för de nationella råden för yrkesprogrammen i gymnasieskolan.

I budgetpropositionen för 2016 anger regeringen att gymnasieskolans yrkesprogram är centrala för att försörja såväl företag som välfärdens verksamheter med den kompetens som efterfrågas (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 188). Vidare anges att regeringen under 2015 har inlett samtal med arbetsmarknadens parter och skolhuvudmännen i syfte att stärka yrkesprogrammets kvalitet och attraktionskraft och att det planeras verksamheter riktade till elever på landets grundskolor för att informera om yrkesprogrammen och om karriärmöjligheter inom olika yrken (s. 189).

För att vända den trend som har varit under flera år med sjunkande intresse för yrkesutbildning har regeringen gått samman med LO och Svenskt näringsliv för att göra 2016 till yrkesutbildningens år. Tillsammans avsätts totalt över 30 miljoner kronor för en rad olika insatser under 2016 för att stärka de gymnasiala yrkesutbildningarnas kvalitet och attraktionskraft. Det handlar bl.a. om möjligheter för elever i grundskolan att prova på yrken för att öka intresset och om att lyfta fram yrkeslärarna som en särskilt viktig grupp för att höja utbildningarnas kvalitet.

Yrkesprogramsutredningen lämnade sitt slutbetänkande Välja yrke (SOU 2015:97) den 16 november 2015. Yrkesprogramsutredningen konstaterade att tillgången till yrkesutbildning och utbildningens kvalitet behöver förbättras och kommer med flera förslag på hur samverkan mellan skola och arbetsliv ska kunna stärkas. Utredningen föreslog att det inrättas ett nationellt råd för yrkesutbildning och att de nationella programrådets roll inom Skolverket

förtydligas. I de nationella programråden förs en permanent dialog mellan arbetsmarknadens parter, branscher och myndigheter kring framför allt gymnasial lärlingsutbildning och arbetsmarknadens behov.

Yrkesprogramsutredningen konstaterade att det finns olikheter mellan branscher vilket innebär att en enskild modell för samverkan, t.ex. yrkescollege, inte passar alla. För att en bransch ska kunna hitta en modell som passar branschens förutsättningar och behov krävs enligt utredningens bedömning en vilja från branschens arbetsmarknadsparter att engagera sig i den gymnasiala yrkesutbildningen, kunskaper om vilka kompetenser som krävs för att bli anställd hos branschens arbetsgivare och om hur dessa kan säkras samt ekonomiska och organisatoriska resurser. Yrkesprogramsutredningen föreslog stöd till lokal och regional samverkan och att det ska inrättas ett statsbidrag för regionala stödfunktioner för att fler branschorganisationer ska kunna bygga upp kapacitet för lokal samverkan kring gymnasial yrkesutbildning. Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Även Gymnasieutredningen har till uppdrag att bl.a. analysera och föreslå modeller för en starkare koppling mellan gymnasial utbildning och elevernas framtida arbetsmarknad eller fortsatta studier (dir. 2015:31). Utredningen ska lämna sitt slutbetänkande senast den 31 oktober 2016.

Skolverkets ska enligt sitt regleringsbrev för 2016 redovisa en analys av utvecklingen i gymnasieskolan. Redovisningen ska ge en bred, aktuell och samlad bild av respektive program och av unga kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden eller fortsatta studier efter avslutad utbildning. Redovisningen ska lämnas senast den 15 april 2016.

Vidare ska Skolverket senast den 15 oktober 2016 lämna en samlad redovisning och analys av sitt uppdrag inom yrkesutbildningsområdet. Myndighetens samverkan med de nationella programråden för gymnasial yrkesutbildning ska framgå. Det ska även framgå vilka åtgärder som Skolverket bedömer vara nödvändiga för att främja den fortsatta utvecklingen av yrkesutbildningens kvalitet och den fortsatta utvecklingen av yrkesutbildningens attraktionskraft för unga kvinnor och män. I arbetet med uppdraget ska Skolverket beakta Skolinspektionens granskningar.

Skolverket ska enligt regleringsbrevet för 2016 också genomföra insatser för att höja yrkesutbildningens kvalitet och attraktionskraft i samband med satsningen Yrkesutbildningens år. Insatserna ska genomföras i dialog med World Skills Sweden och de nationella programråden. Insatserna ska redovisas i Skolverkets samlade redovisning inom yrkesutbildningsområdet senast den 15 oktober 2016.

Utskottets ställningstagande

Gymnasial yrkesutbildning och samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet

Utskottet anser att gymnasieskolans yrkesutbildningar är av central betydelse för att unga snabbt ska kunna få jobb och att företagen ska kunna rekrytera den personal de behöver. Åtgärder för att öka antalet elever på yrkesprogrammen är enligt utskottet välbehövliga. Utskottet välkomnar därför satsningen 2016 – yrkesutbildningens år för att lyfta fram yrkesprogrammets betydelse för såväl unga på väg ut i arbetslivet som för den nationella kompetensförsörjningen.

Utskottet konstaterar att Yrkesprogramsutredningen den 16 november 2015 föreslog stöd till lokal och regional samverkan och regionala stödfunktioner för lokal samverkan kring gymnasial yrkesutbildning samt förstärkt samverkan mellan gymnasieskolan och arbetsmarknaden. Utredningen föreslog att det inrättas ett nationellt råd för yrkesutbildning och att de nationella programrådets roll inom Skolverket förtydligas. Yrkesprogramsutredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Vidare har Gymnasieutredningen i uppdrag att analysera och föreslå modeller för en starkare koppling mellan gymnasial utbildning och elevernas framtida arbetsmarknad eller fortsatta studier, och uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2016. Utskottet noterar också Skolverkets uppdrag att lämna en samlad redovisning och analys av insatser och uppdrag inom yrkesutbildningsområdet senast den 15 oktober 2016.

Utskottet anser att det pågående utrednings- och beredningsarbetet inte bör föregripas. Riksdagen bör inte vidta någon åtgärd och utskottet avstyrker motionerna 2015/16:876 (S), 2015/16:1361 (C), 2015/16:2211 (S) yrkande 3, 2015/16:2399 (C) yrkande 10, 2015/16:2417 (S) och 2015/16:2775 (M) yrkandena 1, 4 och 5.

Lärlingsutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska utreda om en breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning kan införas och vilka konsekvenser det skulle medföra och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 6 (S, MP, V).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2015/16:2765 av Christer Nylander m.fl. (M, C, FP, KD) bör regeringen utreda om en breddad och förstärkt lärlingsutbildning kan införas och vilka konsekvenser det skulle medföra. Lärlingssystem som finns

i exempelvis i Tyskland bör vara en inspiration. Lärlingsplatserna bör då likna en anställning, med en riktig lärlingslön och förväntas övergå i anställning, där det offentliga inledningsvis tar en större del av lönekostnaden.

Även i kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 16 begärs att gymnasiets lärlingsutbildningar utökas och breddas med hänvisning till lärlingsutbildning i Tyskland.

Bakgrund och gällande rätt

Efter tre års försöksverksamhet infördes hösten 2011 lärlingsutbildning som en ordinarie utbildningsform inom gymnasieskolan (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). Enligt 16 kap. 11 § skollagen får det inom yrkesprogrammen finnas en gymnasial lärlingsutbildning som börjar det första, andra eller tredje läsåret. Den gymnasiala lärlingsutbildningen ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser.

Av 16 kap. 16 § skollagen följer bl.a. att ett yrkesprogram ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande (APL). Med arbetsplatsförlagt lärande avses lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan, se 1 kap. 3 § gymnasieförordningen (2010:2039). Arbetsplatsförlagt lärande ska enligt 4 kap. 12 § gymnasieförordningen förekomma på gymnasieskolans alla nationella yrkesprogram med minst 15 veckor. Inom den gymnasiala lärlingsutbildningen ska mer än hälften av utbildningen vara arbetsplatsförlagd. Varje vecka med arbetsplatsförlagt lärande motsvarar i gymnasieskolan 23 timmar garanterad undervisningstid.

Enligt lagen (2014:421) om gymnasial lärlingsanställning kan en elev som går gymnasial lärlingsutbildning inom något av gymnasieskolans yrkesprogram sedan den 1 juli 2014 komma att bli anställd (prop. 2013/14:80, bet. 2013/14:UbU18 och rskr. 2013/14:265). Anställningen ska motsvaras av hela eller en del av tiden för det arbetsplatsförlagda lärandet i utbildningen, se 3 § lagen om gymnasial lärlingsutbildning. Lagen om anställningsskydd, LAS, ska inte gälla för den elev som har en gymnasial lärlingsanställning.

Enligt Utredningen om lärlingsprovanställning har lärlingsutbildningen i Tyskland haft och har fortfarande en mycket stor utbredning (SOU 2012:80 s. 114). Ungefär 60 procent av en årskull påbörjar förr eller senare en lärlingsutbildning. Det stora intresset i Sverige för lärlingsutbildningen i Tyskland beror enligt utredningen bl.a. på den låga ungdomsarbetslösheten i Tyskland jämfört med flertalet andra länder i Europa. En förklaring till detta anses vara att lärlingsutbildningen underlättar ungas etablering i arbetslivet. Enligt utredningen talar de tyska erfarenheterna för att ungefär hälften av lärlingarna får fast jobb på det företag där de har fullföljt lärlingsutbildningen (SOU 2012:80 s. 114).

Lärlingsutbildningen i Tyskland regleras via en yrkesutbildningslag (Berufsbildungsgesetz). Yrkesskolorna drivs av de enskilda förbundsstaterna medan lärandet på arbetsplatserna regleras via federala ministerier och en särskild yrkesutbildningsmyndighet i kombination med handels-, industri- och

hantverksskammare på regional nivå. På samtliga nivåer är bransch- och partsorganisationer involverade. Den sociala dialogen är en central ingrediens i lärlingsutbildningens reglering, precis som i andra länder med starka lärlingstraditioner. Lärlingarnas lönevillkor regleras i kollektivavtal mellan parterna, och utgångsnivån brukar ligga under 30 procent av lönen för utbildade arbetare (SOU 2012:80 s. 114–115).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att den gymnasiala lärlingsutbildningen fyller en viktig funktion i utbildningsväsendet och ger eleverna en viktig kontakt med arbetsmarknaden. Utskottet anser därför att ytterligare åtgärder för att utveckla lärlingsutbildningen är nödvändiga. Lärlingssystem som exempelvis i Tyskland kan enligt utskottet vara en inspiration för Sverige och skulle kunna hjälpa unga att träda in i yrkeslivet samtidigt som företagen får skräddarsydd kompetens. Lärlingsplatserna bör i så fall likna en anställning, med en riktig lärlingslön och förväntas övergå i anställning, där det offentliga inledningsvis tar en större del av lönekostnaden. Företagen bör då vara fullt involverade och ansvariga för att utforma den arbetsplatsförlagda yrkesutbildningen och garantera dess kvalitet. Företagen skulle även kunna få välja vilka lärlingar de vill ta emot, liksom vid vanliga anställningsintervjuer. Enligt utskottet skulle utbildningarna då kunna få kvalitet och status.

Med det anförda anser utskottet att regeringen ska utreda om en breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning kan införas och vilka konsekvenser det skulle medföra. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2015/16:2765 (M, C, FP och KD) och motion 2015/16:2399 (C) yrkande 16.

Branschskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om möjligheten att inrätta branschskolor.

Jämför reservation 7 (M, C, L, KD).

Motion

Enligt kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 21 bör möjligheten att inrätta branschskolor ses över. Genom att inrätta branschskolor skulle det kunna byggas upp ett kluster av företag och kompetens runt branschskolan. Branschskolorna skulle vara ett kunskapscenter för forskning och kompetensutveckling och de skulle bistå

med den senaste tekniken och de senaste metoderna samt utformas i nära samverkan med branschen.

Bakgrund

Yrkesprogramsutredningen noterade att de branschorganisationer som är engagerade inom gymnasial yrkesutbildning i Sverige hittills har varit tveksamt inställda till den gymnasiala lärlingsutbildningen (SOU 2015:97 s. 208). Yrkesprogramsutredningen hade tät kontakt med ett flertal branschorganisationer och förde diskussioner om hur den gymnasiala lärlingsutbildningen skulle kunna utvecklas. Utredningen bedömde att det finns ett stort intresse för att ta ett större ansvar för att vidareutveckla den gymnasiala yrkesutbildningen i syfte att höja kvaliteten och attraktiviteten på utbildningen (SOU 2015:97 s. 209). Utredningen konstaterade dock att det inte finns något större intresse av att utveckla en lärlingsmodell av centraleuropeiskt snitt där lärlingen rekryteras och anställs av arbetsgivaren för att få hela sin utbildning på arbetsplatsen. Branschorganisationer inom olika yrkesområden efterfrågar i stället möjligheter att ta större ansvar för vissa smala yrkesutbildningar med stor betydelse för arbetsmarknaden som i dag riskerar att nedprioriteras inom utbildningssystemet. Detta ledde fram till utredningens förslag om försöksverksamhet med branschskolor. Branschskolor föreslogs kunna användas för undervisning inom ramen för en lärlingsutbildning, men även som del av en i huvudsak skolförlagd utbildning.

I budgeten för 2016 finns 10 miljoner kronor avsatta för förberedelsearbete för att en försöksverksamhet med branschskolor ska kunna starta under 2017 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113).

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar Yrkesprogramsutredningens förslag om försöksverksamhet med branschskolor för små yrkesområden inom branscher som har svårt att klara sin kompetensförsörjning och ser positivt på förberedelsearbetet för att försöksverksamheten med branschskolor ska kunna starta under 2017. Motion 2015/16:2399 (C) yrkande 21 om branschskolor får enligt utskottet anses vara huvudsakligen tillgodosedd och motionen avstyrks.

Nya inriktningar på de nationella programmen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. nya inriktningar på de nationella programmen.

Motionerna

Enligt motion 2015/16:607 av Jessika Roswall och Maria Malmer Stenergard (båda M) yrkande 1 bör gymnasieskolans kurser i samhällskunskap stärkas när det gäller familjejuridik, privatekonomi och konsumentkunskap. Alla behöver hantera vardagsekonomi och agera i egenskap av konsument, och nästan alla berörs av reglerna kring familjejuridik. De vanligaste orsakerna till att människor hamnar hos Kronofogden är oförutsedda händelser som skilsmässa, sjukdom och arbetslöshet. Med större kunskaper exempelvis om vad som händer när man skiljer sig eller separerar från en sambo, kan man fatta klokare ekonomiska beslut.

I motion 2015/16:924 av Rickard Nordin (C) yrkande 3 föreslås att e-sport tillåts som inriktning på gymnasieutbildning, likt andra specialgymnasier. I dag finns flera e-sportgymnasier som utökad kurs, eftersom det inte är tillåtet att starta e-sportgymnasier på samma villkor som andra gymnasier. E-sporten har minst lika goda förutsättningar för professionellt utövande som många andra utbildningar som i dag får startas. E-sportgymnasier ger möjlighet att ytterligare fokusera på ledarskap, uppförande på nätet samt vikten av kost och motion för att prestera på högsta nivå.

Enligt kommittémotion 2015/16:2073 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 21 bör jägarexamen införas på skolschemat. Kunskaperna om vilt och viltkött måste öka. Att införa jägarexamen på skolschemat för att öka kunskapen redan från unga år, skulle vara ett steg i rätt riktning.

Bakgrund och gällande rätt

Av 4 kap. 1 § gymnasieförordningen (2010:2039) framgår bl.a. att ett nationellt program inom gymnasieskolan består av

- gymnasiegemensamma ämnen
- programgemensamma ämnen
- i förekommande fall för inriktningen gemensamma karaktärsämneskurser
- programfördjupning
- kurser inom det individuella valet
- gymnasiearbete.

Det är regeringen som, efter Skolverkets beredning i samverkan med avnämare, beslutar om vilka ämnen som ska vara programgemensamma (dvs. obligatoriska på respektive program) samt vilka nationella inriktningar som ska finnas på gymnasieskolans nationella program (jämför 4 kap. 1 och 2 §§ gymnasieförordningen). Regeringen föreskriver vidare vilka kurser som måste erbjudas som individuellt val (4 kap. 7 § gymnasieförordningen). Skolverket har regeringens bemyndigande att meddela föreskrifter om vilka ämnen som utöver de gymnasiegemensamma ämnena ska få förekomma i gymnasieskolan samt om ämnesplaner. Skolverket föreskriver också vilka ämnen och kurser som ska ingå i de nationella inriktningar som regeringen beslutat om.

Av bilaga 1 till gymnasieförordningen framgår de 18 nationella programmen och de nationella inriktningarna. Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds ett allsidigt urval av nationella program och inriktningar.

Gymnasieutredningen har i uppdrag att bl.a. analysera om det finns anledning att göra justeringar av det nationella utbudet av program och inriktningar i gymnasieskolan, och i så fall föreslå sådana justeringar (dir. 2015:31).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Skolverket eller regeringen beslutar om att införa nya inriktningar på nationella program och på olika sätt införa eller uppmärksamma vissa ämnen eller kunskapsområden i gymnasieskolan.

Utskottet vill i sammanhanget nämna att Gymnasieutredningen ska analysera om det finns anledning att göra justeringar av det nationella utbudet av program och inriktningar i gymnasieskolan och i så fall föreslå sådana justeringar (dir. 2015:31). Gymnasieutredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2016. Därmed avstyrks motionerna 2015/16:607 (M) yrkande 1, 2015/16:924 (C) yrkande 3 och 2015/16:2073 (SD) yrkande 21.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om riktlinjer för gymnasial spetsutbildning och om att ta fram en handlingsplan för fler hantverkare och hantverksutbildning.

Motionerna

Gymnasial spetsutbildning

Enligt motion 2015/16:2221 av Emma Nohrén (MP) bör Skolverket ges i uppdrag att ta fram riktlinjer för meritpoäng så att elever som väljer spetsutbildningar inte missgynnas. Elever på spetsutbildningarna kan inte använda sitt individuella val till att söka kurser som ger extra meritpoäng då de är låsta för fördjupningskurserna som i dagsläget inte ger några extra meritpoäng. Det borde vara en självklarhet att spetskurser och specialiseringskurser som används till programmets fördjupning borde ge extra meritpoäng. Elever lär sig tidigt att välja taktiskt och därmed väljer, enligt motionären, de mest målmedvetna eleverna bort spetsutbildningarna, vilket ju är tvärtemot vad syftet var från början.

Handlingsplan för fler hantverkare och hantverksutbildningar

I motion 2015/16:479 av Lotta Finstorp m.fl. (M) begärs en handlingsplan för hur man kan säkra att det utbildas fler hantverkare och hur man får fram fler hantverksutbildningar. Medelåldern bland de yrkesverksamma hantverkarna är hög och pensionsavgångarna kommer inom en snar framtid att medföra stora behov av nyutbildad arbetskraft. Detta riskerar att medföra att hantverksyrkena i framtiden dör ut, liksom statusen inom hantverkskunnandet. Det är angeläget och viktigt att vi som land arbetar för att förbättra förutsättningarna för hantverket och hantverksföretagandet och dess bevarande.

Bakgrund och gällande rätt

Gymnasial spetsutbildning

Enligt förordningen (2008:793) om försöksverksamhet med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning kan elever bredda och fördjupa sina kunskaper i matematik eller naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnen. Förordningen gör det möjligt för en elev att läsa kurser vid ett universitet eller en högskola vid sidan av en viss del av sina gymnasiestudier (1 §). I en elevs examensbevis eller studiebevis ska det antecknas att eleven gått en utbildning inom ramen för försöksverksamheten med spetsutbildning (8 §). Till beviset ska det fogas en beskrivning av spetsutbildningens innehåll.

Förordningen gäller för utbildning som påbörjas under tiden 1 juli 2009–30 juni 2022. De huvudmän som deltar i försöksverksamheten är skyldiga att medverka i uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten (§ 11). Skolverket ska senast den 30 april under 2015–2023 lämna en redovisning av omfattningen av försöksverksamheten och en utvärdering av den till Regeringskansliet. Skolverket ska senast den 15 augusti 2017 lämna en fördjupad redovisning av försöksverksamheten till Regeringskansliet och vid utvärderingen och den fördjupade redovisningen samråda med Universitetskanslersämbetet.

Enligt Utbildningsdepartementet inväntas Skolverkets fördjupade redovisning. Några åtgärder dessförinnan planeras för närvarande inte.

Handlingsplan för fler hantverkare och hantverksutbildningar

I en interpellationsdebatt om hantverkskunnandets status och bevarande har statsrådet Hadzialic den 22 oktober 2015 anfört bl.a. följande (ip. 2015/16:68, prot. 2015/16:18).

Inom utbildningssystemet finns många möjligheter att utbilda sig till hantverksyrken med olika inriktningar. De finns inom gymnasieskolan och yrkeshögskolan, inom utbildningsformen konst- och kulturutbildningar och även inom vissa högskoleutbildningar. Dessa utbildningar erbjuds också inom folkbildningen och av enskilda utbildningsanordnare.

Jag anser att det är viktigt att yrkesutbildningar är ett attraktivt val för framför allt unga människor. Det är bekymmersamt att intresset för yrkesutbildningar har varit vikande under en följd av år trots att det finns god tillgång till sådana. Regeringen har därför i budgetpropositionen för 2016 avsatt 67 miljoner kronor – och mer ska avsättas framöver – för att på olika sätt stärka yrkesprogrammets kvalitet.

Regeringen har även beslutat om direktiv till två utredningar som båda, ur olika perspektiv, har i uppdrag att främja matchningen mellan ungdomars val av gymnasial yrkesutbildning och efterfrågan på arbetsmarknaden. Detta ska den så kallade Yrkesprogramsutredningen jobba med.

Gymnasieutredningen har i uppdrag att analysera och lämna förslag som har koppling till yrkesprogrammets attraktionskraft. Det är ett viktigt uppdrag för utredningen att lämna förslag på hur yrkeselevers rätt att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet kan stärkas.

Samhällets behov av och efterfrågan på olika yrkeskunskaper och yrkesfärdigheter förändras med tiden. För att motverka att hantverksyrken försvinner kan utbildningar som medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde ingå i yrkeshögskolan. De särskilda bestämmelserna om stöd för konst- och kulturutbildningar riktar sig också bland annat till utbildningar med ett innehåll som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet. Dessutom finns det ett stort utbud av utbildningar med hantverksinriktning som bedrivs under friare former inom folkbildningen. Jag anser därför att utbildningssystemet erbjuder bra förutsättningar för att den som vill ska kunna lära sig ett hantverksyrke. Men det förutsätter också att det finns intresse för att utnyttja de möjligheter som finns.

Vad gäller gesällbrev utfärdas det mellan 800 och 1 000 sådana per år. Utfärdandet av gesällbrev sker på initiativ av bransch- och yrkesorganisationer. De avgör själva hur, i vilken form och i vilken omfattning sådana yrkesbevis ska utfärdas. Den enskilde väljer själv att ansöka om gesällbrev. Den betydelse ett sådant bevis har i yrket eller i samhället är helt beroende av vad dessa organisationer och yrkesutövarna ger det för betydelse.

Jag anser att de här bevisen kan vara ett bra komplement till examina, betyg och intyg som utfärdas inom utbildningssystemet. Det är värdefullt för de berörda yrkena och deras utövare att det kan utfärdas gesällbrev, men omfattningen av detta ska inte regleras av staten. [...]

Utskottets ställningstagande

Gymnasial spetsutbildning

Utskottet konstaterar att den riksrekryterande gymnasiala spetsutbildningen är en försöksverksamhet och att Skolverket ska lämna en fördjupad redovisning om den senast den 15 augusti 2017. Utskottet utgår från att redovisningen kommer beröra frågan om eventuella meritpoäng för utbildningen om det anses behövligt. Någon åtgärd från riksdagen behövs inte med anledning av motion 2015/16:2221 (MP) varför den avstyrks.

Handlingsplan för fler hantverkare och hantverksutbildningar

Utskottet delar inte bedömningen i motion 2015/16:479 (M) att en handlingsplan för fler hantverkare och hantverksutbildningar bör tas fram. Utskottet hänvisar till statsrådet Hadzialics redogörelse för hantverkskunnandets status och bevarande m.m. i en interpellationsdebatt den 22 oktober 2015 och avstyrker motionen.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motioner om gymnasieskolan (S, M, SD, FP, KD) som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen behandlat tidigare under valperioden.

Jämför särskilda yttrandena 1 (M), 2 (SD), 3 (L) och 4 (KD).

Utskottets ställningstagande

I detta betänkande behandlas ett antal motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade under riksmötet 2014/15 och som riksdagen avlog i enlighet med utskottets förslag (bet. 2014/15:UbU10). Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna 2015/16:133 (M) yrkandena 1–4, 2015/16:162 (SD), 2015/16:270 (M), 2015/16:505 (S), 2015/16:526 (FP), 2015/16:598 (S), 2015/16:645, (S), 2015/16:697 (M), 2015/16:969 (M), 2015/16:1238 (M), 2015/16:1239 (M), 2015/16:1249 (M), 2015/16:1408 (S), 2015/16:1415 (S), 2015/16:1419 (M) yrkande 4, 2015/16:1610 (M) yrkande 1, 2015/16:2051 (SD), 2015/16:2167 (S) yrkande 2, 2015/16:3207 (KD) yrkande 29.

Reservationer

1. Utvärdering av den kursbaserade gymnasieskolan, punkt 2 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Maria Stockhaus (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2733 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M).

Ställningstagande

Dagens kursgymnasium har funnits sedan mitten på 1990-talet. Kursgymnasiet innebär att eleverna läser kurser och får ett slutbetyg efter varje avslutad kurs. Efter en sådan lång tid finns det skäl att utvärdera det kursbaserade gymnasiet svagheter och styrkor och hur det har påverkat elevernas kunskapsresultat.

Regeringen bör se till att Gymnasieutredningens kommande förslag får en snabb beredning.

2. En effektivisering av yrkesutbildningen, punkt 3 (C)

av Ulrika Carlsson i Skövde (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 20.

Ställningstagande

För att leva upp till arbetsmarknadens krav på kompetent arbetskraft och ge eleverna den utbildning de har rätt till måste vissa yrkesprogram, såsom el- och byggprogrammet, bli mer effektiva och arbeta närmare framtida

arbetsgivare. I stället för tre år på gymnasiet och sedan två års praktik, vilket krävs för ett yrkesbevis, behövs en utbildning på fyra år. De två första åren är förlagda på skolan med inslag av praktik, och år tre och fyra är praktik. År tre är arbetsplatsförlagt lärande och år fyra spenderas helt på arbetsplatsen. Efter det fjärde året är ett yrkesbevis möjligt.

Regeringen bör vidta nödvändiga åtgärder för att komprimera och effektivisera yrkesutbildningar på gymnasiet så att yrkescertifikat kan nås efter fyra år i stället för fem år.

3. Gymnasial yrkesutbildning m.m., punkt 4 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Maria Stockhaus (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 4 samt

avslår motionerna

2015/16:876 av Lars Eriksson och Teresa Carvalho (båda S),

2015/16:1361 av Ola Johansson (C),

2015/16:2211 av Isak From och Monica Haider (båda S) yrkande 3,

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 10 och

2015/16:2417 av Johan Andersson m.fl. (S).

Ställningstagande

Gymnasiets yrkesprogram är lika viktiga som de högskoleförberedande programmen. Dagens samhällsförändringar med en allt rörligare och global arbetsmarknad ställer höga krav på att både utbildningsväsendet och yrkeslivet anpassar sig. Allt fler utbildningar kommer att ges på distans med hjälp av ny teknik, och ett barn som börjar grundskolan i år kommer att vara en del av arbetslivet ända fram till slutet av 2070-talet. Som i allt kvalitetsarbete krävs det att man arbetar systematiskt med dessa frågor och att det förs en kontinuerlig dialog mellan skola och arbetsliv om de anpassningar som krävs. Öppna dörrar för fortsatta studier är kännetecknande för gymnasieskolan även om det kräver att eleven gör aktiva val för att få grundläggande behörighet till högskolan. En yrkesutbildning är inget för skoltrötta. Tvärtom ställer det höga krav på eleverna att gå en del av utbildningen i skolan och en del ute på arbetsplatser. Arbetsgivare inom teknisk sektor framhåller ofta att de behöver

ingenjörer med olika utbildningsnivå, alltifrån lärlingar till akademiskt skolade civilingenjörer.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt det anförda.

4. Gymnasial yrkesutbildning m.m., punkt 4 (C)

av Ulrika Carlsson i Skövde (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 10 och avslår motionerna

2015/16:876 av Lars Eriksson och Teresa Carvalho (båda S),

2015/16:1361 av Ola Johansson (C),

2015/16:2211 av Isak From och Monica Haider (båda S) yrkande 3,

2015/16:2417 av Johan Andersson m.fl. (S) och

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Det finns i dag tolv nationella yrkesprogram på gymnasiet, och många kommuner känner sig tvingade att erbjuda samtliga program. Yrkesprogram är generellt dyra att driva, något som leder till att många kommuner runt om i Sverige betalar för halvdåliga utbildningar med halvfulla klasser. Det bör underlättas för kommuner att samverka kring yrkes- och lärlingsutbildningar och på så vis minska den ekonomiska belastningen för den enskilda kommunen. Genom att samverka och dela på ansvaret för yrkes- och lärlingsutbildningarna kan kommunerna tillsammans erbjuda bättre och mer kvalitativ utbildning till en lägre ekonomisk kostnad.

Regeringen bör vidta nödvändiga åtgärder så att kommunövergripande yrkes- och lärlingsprogram underlättas.

5. Samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet, punkt 5 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Maria Stockhaus (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

De nationella och lokala programråden som kopplats till den nya gymnasieskolan är en viktig garant för att utbildningarnas kvalitet och innehåll matchar dagens behov på arbetsmarknaden. Från vissa håll framförs att detta inte fungerar tillfredsställande.

Regeringen bör se till att Yrkesprogramsutredningens förslag får en snabb beredning.

6. Breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning, punkt 6 (S, MP, V)

av Lena Hallengren (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Jabar Amin (MP), Gunilla Svantorp (S), Daniel Riazat (V), Roza Güclü Hedin (S) och Lena Emilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 16 och
2015/16:2765 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD).

Ställningstagande

I Yrkesprogramsutredningens betänkande konstateras att regeringen 2014 såg anledning att analysera förutsättningarna för att vidareutveckla den svenska gymnasiala lärlingsutbildningen (SOU 2015:97 s. 208). Yrkesprogramsutredningen hade därför i uppdrag att undersöka om det finns intresse för en försöksverksamhet med s.k. branschlärlingar – en lärlingsutbildning med större inflytande och ansvar för branschorganisationer och arbetsgivare.

Enligt Yrkesprogramsutredningen har de branschorganisationer som är engagerade inom gymnasial yrkesutbildning i Sverige hittills varit tveksamt inställda till den gymnasiala lärlingsutbildningen. Bland arbetsmarknadens branschrepresentanter finns en oro för att den gymnasiala lärlingsutbildningen inte ska kunna kvalitetssäkras, och därmed inte uppnå samma mål som ett skolförlagt yrkesprogram. Utredningen konstaterade också att det finns ett motstånd mot gymnasial lärlingsutbildning i de branscher som redan har ett lärlingssystem reglerat i kollektivavtal. Motståndet grundar sig i en oro över

hur den gymnasiala lärlingsutbildningen ska påverka det avtalsreglerade systemet.

Yrkesprogramsutredningen hade tät kontakt med ett flertal branschorganisationer och förde diskussioner om hur den gymnasiala lärlingsutbildningen skulle kunna utvecklas. Utredningen bedömde att det finns ett stort intresse för att ta ett större ansvar för att vidareutveckla den gymnasiala yrkesutbildningen i syfte att höja kvaliteten och attraktiviteten på utbildningen (SOU 2015:97 s. 209). Utredningen konstaterade dock att det inte finns något större intresse för att utveckla en lärlingsmodell av centraleuropeiskt snitt där lärlingen rekryteras och anställs av arbetsgivaren för att få hela sin utbildning på arbetsplatsen. Branschorganisationer inom olika yrkesområden efterfrågar i stället möjligheter att ta större ansvar för vissa yrkesutbildningar med stor betydelse för arbetsmarknaden som i dag riskerar att nedprioriteras inom utbildningssystemet. Detta ledde till att Yrkesprogramsutredningen lade fram ett förslag om försöksverksamhet med branschskolor. Branschskolor bör enligt utredningen kunna användas för undervisning inom ramen för en lärlingsutbildning, men även som del av en i huvudsak skolförlagd utbildning. I budgeten för 2016 finns 10 miljoner kronor avsatta för förberedelsearbete för att en försöksverksamhet med branschskolor ska kunna starta under 2017 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113).

Vi välkomnar Yrkesprogramsutredningens förslag om försöksverksamhet med branschskolor för små yrkesområden inom branscher som har svårt att klara sin kompetensförsörjning, och vi ser positivt på förberedelsearbetet för att försöksverksamheten med branschskolor ska kunna starta under 2017. Motionsyrkandena om att utreda om en breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning kan införas och konsekvenserna av det bör alltså avslås.

7. Branschskolor, punkt 7 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Annika Eclund (KD) och Maria Stockhaus (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Genom att inrätta branschskolor skulle det kunna byggas upp ett kluster av företag och kompetens runt branschskolan. Branschskolorna skulle vara ett kunskapscenter för kompetensutveckling, och de skulle bistå med den senaste tekniken och metoderna samt utformas i nära samverkan med branschen. Arbetet med branschskolor är enligt vår mening mycket viktigt och måste påskyndas, varför regeringen ska se till att försöksverksamheten med branschskolor snarast ska kunna starta.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som ovan anförts.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Maria Stockhaus (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 10. Då det gäller motionsförslag från företrädare från vårt parti hänvisar vi till det senaste ställningstagandet som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande fråga i betänkande 2014/15:UbU10. Vi vidhåller de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (SD)

Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 10. Då det gäller motionsförslag från företrädare från vårt parti hänvisar vi till det senaste ställningstagandet som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande fråga i betänkande 2014/15:UbU10. Vi vidhåller de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 10. Då det gäller motionsförslag från företrädare från mitt parti hänvisar jag till det senaste ställningstagandet som gjorts av företrädare för mitt parti i motsvarande fråga i betänkande 2014/15:UbU10. Jag vidhåller de synpunkter som företrädare för mitt parti framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 10 (KD)

Annika Eclund (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 10. Då det gäller motionsförslag från företrädare från mitt parti hänvisar jag till det senaste ställningstagandet som gjorts av företrädare för mitt parti i motsvarande fråga i betänkande

2014/15:UbU10. Jag vidhåller de synpunkter som företrädare för mitt parti framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:133 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lant- och skogsbruksskolornas roll vid utformningen av en livsmedelsstrategi för Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur vi ekonomiskt kan stärka de svenska lant- och skogsbruksskolorna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheterna att ta fram en långsiktig strategi för hur våra lant- och skogsbruksskolor kan bli än mer attraktiva för ungdomar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheterna för Skaraborg att bli ett försöksområde för att stärka lantbruksskolorna och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:162 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reklamverksamhet inom det svenska skolväsendet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:270 av Margareta B Kjellin (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om slumpvisa drogtester i gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:479 av Lotta Finstorp m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en handlingsplan för hur vi kan säkra att Sverige utbildar fler hantverkare och hur vi får fram fler hantverksutbildningar, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:505 av Isak From och Jasenko Omanovic (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av körkortsbehörighet BCE i anläggningsbranschen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:526 av Robert Hannah (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur svenska ungdomar lättare ska kunna tillgodogöra sig gymnasiepoäng för gymnasiestudier utomlands, särskilt inom språk, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:598 av Johanna Haraldsson och Monica Haider (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behörighet till högre utbildning på yrkesförberedande gymnasieprogram och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:607 av Jessika Roswall och Maria Malmer Stenergard (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka gymnasieskolans kurser i samhällskunskap vad avser familjejuridik, privatekonomi och konsumentkunskap och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:645 av Lars Eriksson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utveckla gymnasieutbildningen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:697 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en god kontakt mellan elever, skolor och vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:746 av Rasmus Ling (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansvaret för gymnasieskolan bör föras över från kommunerna till regionerna och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:876 av Lars Eriksson och Teresa Carvalho (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla yrkesprogrammen kopplade till byggbranschen för att göra dem mer attraktiva och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:924 av Rickard Nordin (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta e-sport som inriktning på gymnasieutbildning, liksom andra specialgymnasier, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:969 av Finn Bengtsson och Betty Malmberg (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolskjutsar för unga med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:993 av Emilia Töyrä (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetsmarknadens parter i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1238 av Christian Holm Barenfeld (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att se över om alla kommuner kan erbjuda praktik till samtliga elever på gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1239 av Christian Holm Barenfeld (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att överväga drogtestar i gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1249 av Elisabeth Svantesson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ändra lagstiftningen i syfte att underlätta genomförandet av slumpvisa drogtestar i gymnasieskolan och då särskilt i de yrkesförberedande programmen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1361 av Ola Johansson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka attraktionskraften hos de gymnasiala yrkesutbildningarna genom att förbättra informationen om möjligheten för elever att läsa ämnen som ger behörighet att söka högskola och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1408 av Jasenko Omanovic m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gymnasieutbildningar och arbetsmarknadsbehov och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1415 av Kerstin Nilsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skoltransporter för gymnasieelever med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1419 av Fredrik Schulte m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att överväga att införa ett nationellt sökområde för gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1610 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att se över förutsättningarna för praktik på alla gymnasieprogram och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2051 av Roger Hedlund (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att införa drogtester i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2073 av Runar Filper m.fl. (SD):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa jägarexamen på skolschemat och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2167 av Emilia Töyrä m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheterna till utbildningsinsatser för framtidens industri och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2211 av Isak From och Monica Haider (båda S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att starka trätekniska utbildningar och träindustriutbildningar både i gymnasiet och på högskolenivå och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2221 av Emma Nohrén (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att ta fram riktlinjer för meritpoäng så att elever som väljer spetsutbildningar inte missgynnas, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för kommunövergripande yrkes- och lärlingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att gymnasiets yrkes- och lärlingsutbildningar utökas och breddas, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att komprimera och effektivisera yrkesteoritiskt tunga utbildningar på gymnasiet så att yrkescertifikat kan nås efter fyra år i stället för fem år, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta branschskolor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2417 av Johan Andersson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta vikten av yrkesutbildad personal inom storkök och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2733 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av kursgymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2765 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda införande och konsekvenser av en breddad och förstärkt lärlingsutbildning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om yrkesutbildning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gymnasiets yrkesprogram är lika viktiga som de högskoleförberedande programmen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att följa upp att de nationella och lokala yrkesråden fungerar tillfredsställande och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3207 av Penilla Gunther m.fl. (KD):

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över och förenkla reglerna för utbetalning av lärlingsersättning till företag och tillkännager detta för regeringen.